

2

Βασικές λογιστικές έννοιες

- ▶ Βασική λογιστική ταυτότητα
- ▶ Ανάλυση οικονομικών πράξεων σε όρους της βασικής λογιστικής ταυτότητας
- ▶ Μετασχηματισμοί ισολογισμών
- ▶ Χρέωση-πίστωση λογαριασμών

2.1 Η Λογιστική Ταυτότητα

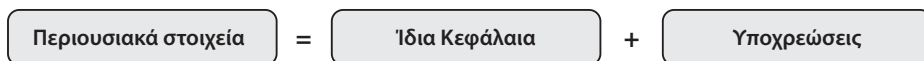
Κάθε οικονομική μονάδα αποτελεί, από λογιστικής πλευράς, ένα σύνολο περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων. Τα περιουσιακά στοιχεία, όπως είναι τα μηχανήματα, οι πρώτες ύλες, τα εμπορεύματα, τα χρηματικά διαθέσιμα, αποτελούν τους πόρους, τα μέσα δράσης, για την εκπλήρωση των σκοπών της οικονομικής μονάδας, δηλαδή για την επιβίωσή της στην αγορά και την επιχειρηματική και οικονομική της επιτυχία, όπως αυτή εκφράζεται από την επίτευξη κέρδους.

Μια επιχείρηση αποκτά τους πόρους από διάφορες πηγές. Αυτές οι πηγές είναι οι επενδυτές ή επιχειρηματίες, οι οποίοι τη δημιούργησαν καταβάλλοντας το αρχικό κεφάλαιο και οι πιστωτές (τράπεζες, ιδιώτες), οι οποίοι τη δανειοδότησαν. Μια άλλη πηγή προέρχεται από τη διάθεση των ίδιων της των κερδών από προηγούμενες διαχειριστικές χρήσεις. Είναι επομένως προφανές, ότι, κάθε περιουσιακό στοιχείο έχει την αντίστοιχη πηγή του, η οποία ταυτοχρόνως αντιπροσωπεύει τις αξιώσεις των φορέων χρηματοδότησης αυτών των στοιχείων. Ο συλλογισμός αυτός οδηγεί στη διατύπωση της **βασικής λογιστικής ταυτότητας**, στην οποία βασίζεται το λογιστικό οικοδόμημα:

$$\text{Περιουσιακά στοιχεία (assets)} = \text{Αξιώσεις των φορέων χρηματοδότησης των στοιχείων (equities)}$$

Οι αξιώσεις των μετόχων ή του ιδιοκτήτη στα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας ονομάζονται ίδια κεφάλαια ή καθαρή περιουσία (stockholders' ή owner's equity). Η καθαρή περιουσία αποτελείται από το αρχικό κεφάλαιο ίδρυσης της επιχείρησης συν τα τυχόν μη διανεμηθέντα κέρδη παρελθουσών χρήσεων. Οι αξιώσεις των τρίτων ονομάζονται υποχρεώσεις ή κυρίως παθητικό (liabilities). Επομένως, η βασική λογιστική ταυτότητα μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

$$\text{Περιουσιακά Στοιχεία (assets)} = \text{Ίδια Κεφάλαια (owner's equity)} + \text{Υποχρεώσεις (liabilities)}$$

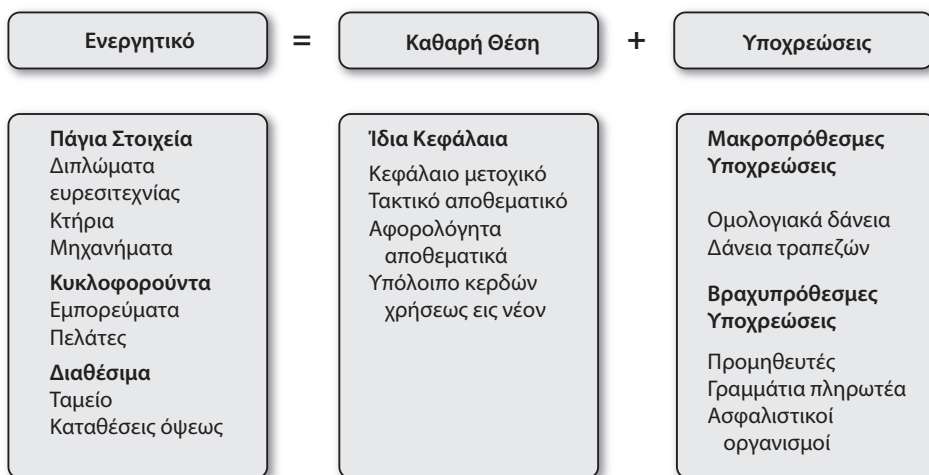
Σχήμα 2.1. Η βασική λογιστική ταυτότητα

2.2 Ισολογισμός ή Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης

Το αριστερό μέρος της βασικής λογιστικής ταυτότητας αποτελεί το **Ενεργητικό** μιας επιχείρησης και το δεξιό μέρος το Παθητικό, όπως καλείται παραδοσιακά, ή για να ακριβολογήσουμε, τα **Ίδια Κεφάλαια (Καθαρή Θέση ή Καθαρή Περιουσία)** και το κυρίως παθητικό, δηλαδή τις **Υποχρεώσεις** προς τρίτους.

Ο πίνακας, ο οποίος σε μια *δεδομένη χρονική στιγμή*, παρουσιάζει ομαδοποιημένα τα στοιχεία τα οποία συνθέτουν τη λογιστική ταυτότητα μιας οικονομικής μονάδας, δηλαδή, τη διάρθρωση των περιουσιακών στοιχείων (ενεργητικό) και των υποχρεώσεων της επιχείρησης προς τους ιδιοκτήτες (καθαρή θέση, ίδια κεφάλαια) και προς τρίτους (υποχρεώσεις) ονομάζεται **Ισολογισμός (Balance Sheet)** ή **Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης (Statement of Financial Position)**, σύμφωνα με τα ΔΛΠ [IAS 1, 2007].

Η χρονική διάρκεια μεταξύ δύο διαδοχικών ισολογισμών αποτελεί τη **λογιστική περίοδο ή χρήση** και είναι συνήθως ένα διάστημα δώδεκα μηνών, αλλά συνοπτικές καταστάσεις ισολογισμών για την πληροφόρηση των εξωτερικών χρηστών καταρτίζονται και δημοσιεύονται συχνότερα, π.χ. ανά τρίμηνο. Τα στοιχεία, τα οποία συνθέτουν τον Ισολογισμό θα παρουσιασθούν αναλυτικότερα στη συνέχεια (σχήμα 2.2). Υποδείγματα ισολογισμού με βάση τα ΕΛΠ παρατίθενται στο τέλος του βιβλίου.

Σχήμα 2.2. Τα βασικά στοιχεία του Ισολογισμού (βασική λογιστική ταυτότητα)

Ο Ισολογισμός είναι μια κατάσταση, η οποία παρουσιάζει σε μια **συγκεκριμένη χρονική στιγμή** την **εικόνα** μιας οικονομικής μονάδας, όπως αυτή προκύπτει από τα επί μέρους στοιχεία από τα οποία αποτελείται η βασική λογιστική ταυτότητα: $E = ΚΠ + Π$, δηλαδή παρουσιάζει τη χρηματοοικονομική της θέση.

2.2.1 Ταξινόμηση στοιχείων Ισολογισμού

Στον ισολογισμό, τα περιουσιακά στοιχεία ή μέσα δράσης μιας οικονομικής μονάδας κατατάσσονται σε κατηγορίες αναλόγως του βαθμού ρευστοποίησής τους και τα ομοειδή στοιχεία καταγράφονται αθροιστικά. Για παράδειγμα, τα υπόλοιπα όλων των πελατών έναντι των οποίων η επιχείρηση έχει απαιτήσεις, θα αθροισθούν σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή (συνήθως, και πάντως, υποχρεωτικά στο τέλος κάθε διαχειριστικής περιόδου) και θα εμφανισθούν στον ισολογισμό με τον τίτλο «Πελάτες».

Μια κλασική κατάταξη περιουσιακών στοιχείων είναι αυτή, η οποία προβλέπει τρεις βασικές κατηγορίες, οι οποίες εμφανίζονται στον Ισολογισμό με σειρά αντίστροφη προς το βαθμό ρευστοποίησής τους ή κυκλοφορίας τους: **τα πάγια, κυκλοφορούντα και διαθέσιμα**. Τα πάγια στοιχεία διακρίνονται περαιτέρω σε άυλα (ασώματες ακινητοποιήσεις) και σε υλικά (ενσώματες ακινητοποιήσεις). Παραδείγματα άυλων περιουσιακών στοιχείων αποτελούν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και οι άδειες εκμεταλλεύσεως (licenses). Τα μηχανήματα, κτήρια, μεταφορά μέσα, κ.λπ. κατατάσσονται στο ενσώματο πάγιο ενεργητικό. Στα κυκλοφορούντα στοιχεία κατατάσσονται τα αποθέματα εμπορευμάτων και προϊόντων, οι απαιτήσεις της οικονομικής μονάδας έναντι τρίτων (π.χ. από γραμμάτια εισπρακτέα ή από οφειλές πελατών), τα χρεόγραφα, κ.α. Τα διαθέσιμα

Πίνακας 2.1. Υπόδειγμα Ισολογισμού με βάση τα ΕΛΠ

Περιουσιακά στοιχεία	20X1	20X0
Πάγια	X	X
Μείον: Αποσβεσμένα	X	X
Απομειωμένα	X	X
Αποθέματα	X	X
Απαιτήσεις	X	X
Προκαταβολές και έσοδα εισπρακτέα	X	X
Λοιπά	X	X
Σύνολο ενεργητικού	X	X
Καθαρή θέση και υποχρεώσεις		
Κεφάλαια και αποθεματικά	X	X
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	X	X
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	X	X
Σύνολο καθαρής θέσης και υποχρεώσεων	X	X

περιλαμβάνουν τα μετρητά που έχει η επιχείρηση στο ταμείο της και τις καταθέσεις όψεως στις τράπεζες.

Στο σκέλος του ισολογισμού, στο οποίο παρουσιάζεται η καθαρή θέση και οι υποχρεώσεις της οικονομικής μονάδας, καταγράφονται τα **ίδια κεφάλαια** και οι υποχρεώσεις με βάση το χρόνο κατά τον οποίον γίνονται απαιτητές. Οι **μακροπρόθεσμες** υποχρεώσεις περιλαμβάνουν ομολογιακά δάνεια και μακροπρόθεσμα δάνεια τραπεζών. Οι **βραχυπρόθεσμες** υποχρεώσεις εμφανίζουν τις υποχρεώσεις, τις οποίες πρέπει να εκπληρώσει η επιχείρηση μέσα στο επόμενο έτος ή μέχρι τη λήξη της επόμενης διαχειριστικής περιόδου, όπως είναι π.χ. οφειλές πληρωμών για αγορές, οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί επί πιστώσει (προμηθευτές), γραμμάτια πληρωτέα, οφειλές προς το δημόσιο, τα ασφαλιστικά ταμεία, κ.λπ. Υπόδειγμα συνοπτικού Ισολογισμού παρουσιάζεται στον πίνακα 2.1.

2.3 Κέρδη, ζημίες, έσοδα, έξοδα

Τα έσοδα, όπως και τα έξοδα, αν και δεν εμφανίζονται αυτούσια στη βασική λογιστική ταυτότητα που παραθέσαμε πιο πάνω, στην ουσία επηρεάζουν το ύψος των απαιτήσεων των φορέων των επιχειρήσεων, δηλαδή την Καθαρή Περιουσία. Η θετική διαφορά των εσόδων μείον εξόδων καλείται κέρδος και η αρνητική, ζημία (Σχήμα 2.3).

$$\text{Αποτελέσματα (Κέρδη ή Ζημίες)} = \text{Έσοδα} - \text{Έξοδα}$$

Σχήμα 2.3. Η βασική εξίσωση του οικονομικού αποτελέσματος

Τα Καθαρή κέρδη (net income ή earnings) αντιπροσωπεύουν αυξήσεις στην καθαρή θέση της επιχείρησης, οι οποίες προέρχονται από τη διαφορά των συνόλων των οργανικών και ανοργάνων εσόδων και εξόδων, στα πλαίσια μιας περιόδου. Οι ζημίες (net loss) αντιπροσωπεύουν μείωση της Καθαρής Περιουσίας στα πλαίσια μιας περιόδου, δηλαδή η διαφορά των συνόλων των οργανικών και ανοργάνων εσόδων και εξόδων είναι αρνητική.

Έσοδα

Τα έσοδα είναι περιοδικές εισροές μέσω δράσης ή αύξησης απαιτήσεων και αντιπροσωπεύουν μια αύξηση της Καθαρής Περιουσίας, η οποία προέρχεται συνήθως από τη βασική, την κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης. Τα έσοδα προέρχονται κυρίως από πωλήσεις, παροχή υπηρεσιών, τόκους, προμήθειες και ενοίκια. Αν και αντιπροσωπεύουν εισπράξεις (τρέχουσες ή μελλοντικές), κάθε εισροή μετρητών στην επιχείρηση δεν συνεπάγεται και δημιουργία εσόδου. Αν για παράδειγμα, εισπραχθεί ένα δάνειο από μια τράπεζα, αυτή η εισροή δεν αποτελεί έσοδο για την επιχείρηση, διότι δεν αυξάνει την Καθαρή Θέση της αλλά αντιπροσωπεύει μια οφειλή της επιχείρησης προς την τράπεζα.

Έξοδα

Τα έξοδα, σε αντίθεση με τα έσοδα, αποτελούν περιοδικές χρήσεις περιουσιακών στοιχείων ή αυξήσεις των υποχρεώσεων και μειώνουν την Καθαρή Περιουσία. Πραγματοποιούνται κατά τη διαδικασία επίτευξης εσόδων, π.χ. κατά την παραγωγή ενός προϊόντος, το οποίο αναμένεται να εισφέρει έσοδα στην επιχείρηση. Αντιπροσωπεύουν τρέχουσες ή μελλοντικές εκροές μετρητών, αλλά δεν πρέπει να συγχέεται η έννοια του εξόδου με την έννοια των πληρωμών. Η ισόποση εξόφληση π.χ. ενός δανείου δεν αποτελεί έξοδο αλλά τακτοποίηση μιας οφειλής. Η καταβολή όμωσ τόκων, αντιπροσωπεύει μια μείωση της Καθαρής Περιουσίας και επομένως αποτελεί ένα έξοδο για την επιχείρηση που τους καταβάλλει (και αντιστοίχως ένα έσοδο για την τράπεζα που τους εισπράττει). Συνήθη έξοδα αποτελούν η μισθοδοσία των εργαζομένων σε μια επιχείρηση, το κόστος των πρώτων υλών που αναλώνεται στην παραγωγή, οι προμήθειες, οι τόκοι, τα ασφάλτρα, οι συντηρήσεις των μηχανανών, οι αποσβέσεις των παγίων στοιχείων και τα γενικά έξοδα, όπως είναι π.χ. ο φωτισμός, τα τηλεπικοινωνιακά και τα ενοίκια.

Μια σημαντική διάκριση των εσόδων γίνεται με βάση την προέλευσή τους: Τα **οργανικά ή έσοδα εκμετάλλεως** (revenues) αντιπροσωπεύουν μια αύξηση της Καθαρής περιουσίας η οποία προέρχεται από την εκμετάλλευση, από το κύριο αντικείμενο δραστηριότητας της επιχείρησης (π.χ. το εμπόριο, την παραγωγή προϊόντων, την παροχή υπηρεσιών, κ.λπ.) και από τυχόν παρεπόμενες αλλά τακτικές δραστηριότητες (προμήθειες, μεσιτείες, ενοίκια).

Τα **ανόργανα έσοδα** (gains) προέρχονται από μη τακτικά γεγονότα, όπως π.χ. η πώληση ενός παγίου στοιχείου και μη ελεγχόμενα ή ακόμη και τυχαία γεγονότα, όπως είναι π.χ. τα κέρδη από λαχνούς ομολογιακών δανείων. Η ίδια διάκριση ισχύει και για τα έξοδα (expenses και losses).

Τα λειτουργικά έξοδα προέρχονται από τη δραστηριότητα της οντότητας (π.χ. μισθοί) ενώ τα ανόργανα από έκτακτα και μη συνήθη γεγονότα (π.χ. ζημιές από φυσικές καταστροφές ή πώληση παγίων με ζημία).

Επομένως, μια βασική λογιστική εργασία συνίσταται στον προσδιορισμό των οικονομικών αποτελεσμάτων με βάση τα οργανικά έσοδα και έξοδα, ώστε να προκύπτει η πραγματική παραγωγική ικανότητα και η δυνατότητα της επιχείρησης να επιτυγχάνει κέρδη από την πάγια, βασική και κύρια (ή και παρεπόμενη αλλά όχι έκτακτη και τυχαία) ενασχόλησή της.

Διευκρινίζουμε, ωστόσο, ότι στα **ΕΛΠ (Ν.4308/2014)** δεν υφίσταται η διάκριση μεταξύ ανοργάνων και οργανικών, λειτουργικών εσόδων και εξόδων. Παρ' όλα αυτά, η διάκριση είναι σημαντική για την αξιολόγηση της επίδοσης μιας επιχείρησης.

2.4 Κατάσταση εισοδήματος και Κατάσταση Αποτελεσμάτων

Η κατάσταση εισοδήματος (income statement) παρουσιάζει τα οικονομικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές) μιας οικονομικής μονάδας για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, π.χ. για ένα έτος. Στην απλή της μορφή μπορεί να εκφρασθεί ως εξής:

Έσοδα (revenues)

Μείον: Έξοδα (expenses)

= Λειτουργικό εισόδημα (operating income)

Συν: Έκτακτα και ανόργανα έσοδα

Μείον: Έκτακτα και ανόργανα έξοδα

= Καθαρό Κέρδος ή Ζημία Χρήσεως προ φόρων (net income or net loss)

Το λειτουργικό εισόδημα προέρχεται από την κύρια επιχειρηματική δραστηριότητα, από την εκμετάλλευση, της οικονομικής μονάδας, συσχετίζει δηλαδή τα οργανικά έσοδα και έξοδα μιας χρονικής περιόδου.

Στο εισόδημα αυτό πρέπει να προστεθούν και τυχόν άλλα έκτακτα ή περιστασιακά έσοδα και κέρδη και να αφαιρεθούν άλλα έκτακτα έξοδα ή ζημιές (ανόργανα και έκτακτα αποτελέσματα), ώστε να προκύψει το τελικό καθαρό αποτέλεσμα προ φόρων μιας χρονικής περιόδου.

Σημειώνουμε, ότι, οι λογαριασμοί των εσόδων και εξόδων δεν εμφανίζονται στον ισολογισμό, παρά μόνον το τελικό αποτέλεσμα, το οποίο προκύπτει από τη συσχέτισή τους. Αν το αποτέλεσμα είναι κέρδος, αυξάνει την καθαρή θέση της επιχείρησης, ενώ αν είναι ζημία την μειώνει. Στις διατάξεις των νέων ΕΛΠ, δεν υφίσταται διάκριση μεταξύ οργανικών και ανοργάνων εσόδων και εξόδων. Όλα τα έσοδα και τα έξοδα, όπως και το τελικό αποτέλεσμα αποτυπώνεται στην **Κατάσταση Αποτελεσμάτων**. Παρακάτω παρατίθεται ένα υπόδειγμα της Κατάστασης Αποτελεσμάτων για μικρές οντότητες σύμφωνα με τα ΕΛΠ (υποδείγματα όλων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων παρουσιάζονται στο παράρτημα στο τέλος του βιβλίου).

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

	20X1	20X0
Κύκλος εργασιών (καθαρός)	X	X
Λοιπά συνήθη έσοδα	X	X
Μεταβολές αποθεμάτων (εμπορεύματα, προϊόντα, ημικατ/μένα)	X	X
Αγορές εμπορευμάτων και υλικών	X	X
Παροχές σε εργαζόμενους	X	X
Αποσβέσεις ενσωμάτων παγίων και άυλων στοιχείων	X	X
Λοιπά έξοδα και ζημιές	X	X
Λοιπά έσοδα και κέρδη	X	X
Τόκοι και συναφή κονδύλια (καθαρό ποσό)	X	X
Αποτέλεσμα προ φόρων	X	X
Φόροι	X	X
Αποτέλεσμα περιόδου μετά από φόρους	X	X

2.5 Η επίδραση των οικονομικών συναλλαγών στη λογιστική ταυτότητα – Μετασχηματισμοί Ισολογισμού

Η λογιστική ταυτότητα αποτελεί μια σχέση, η οποία προφανώς ισχύει πάντοτε, εξ ορισμού. *Επομένως, οποιαδήποτε μεταβολή (αύξηση ή μείωση) της αξίας του ενός μέλους πρέπει πάντοτε να ισοσκελίζεται από αντίστοιχη μεταβολή του άλλου μέλους της ταυτότητας.* Μετασχηματισμός Ισολογισμού καλείται η μεταβολή που επιφέρει στα στοιχεία του Ισολογισμού οποιαδήποτε οικονομική πράξη. Οι οικονομικές πράξεις διακρίνονται σε αυτές που δεν τροποποιούν την Καθαρή Περιουσία μιας αυτόνομης οικονομικής οντότητας και σε αυτές που την τροποποιούν, οπότε και προκύπτει οικονομικό αποτέλεσμα, είτε θετικό (κέρδος), είτε αρνητικό (ζημία).

Για παράδειγμα, αν αυξηθούν τα διαθέσιμα μιας εταιρείας με δανεισμό, τότε υπάρχει μια αύξηση των περιουσιακών στοιχείων της, αλλά και μια ταυτόχρονη αύξηση (κατά το ίδιο ποσό) των υποχρεώσεών της. Είναι βεβαίως δυνατόν, μια μεταβολή ενός στοιχείου του ενός σκέλους της ταυτότητας να εξισορροπηθεί από μια αντίθετη μεταβολή ενός άλλου στοιχείου του ίδιου σκέλους. Για παράδειγμα, είναι δυνατόν να αυξηθούν οι καταθέσεις της επιχείρησης στις τράπεζες, αυτό όμως θα έχει πιθανώς ως συνέπεια τη μείωση των χρηματικών διαθεσίμων της. Επομένως, το σύνολο της αξίας των περιουσιακών της στοιχείων παραμένει το ίδιο και εξακολουθεί να ισχύει η λογιστική ταυτότητα. Στις παραπάνω περιπτώσεις δεν υπάρχει επίδραση στην καθαρή θέση του οικονομικού οργανισμού και συνεπώς δεν υπάρχουν ούτε κέρδη ούτε ζημίες.

Παράδειγμα δημιουργίας κερδών αποτελεί η περίπτωση πώλησης εμπορευμάτων σε τιμή υψηλότερη από την τιμή αγοράς. Ας υποθέσουμε ότι μια επιχείρηση πωλεί σε πελάτη της εμπορεύματα κόστους κτήσης ή αγοράς αξίας 2.000 € έναντι 3.500 €. Η επιχείρηση δεν διαθέτει τώρα στην αποθήκη της εμπορεύματα αξίας 2.000 (τα οποία μέχρι να πραγματοποιηθεί η πώληση θεωρούνται αποθέματα και όχι κόστος) αλλά εισέπραξε 3.500 μετρητά ή έχει μια απαίτηση έναντι του πελάτη της για αυτό το ποσό.

Όπως τονίσαμε στο 1^ο κεφάλαιο, η λογιστική βασίζεται στη δεδουλευμένη βάση και επομένως δεν επηρεάζει το παράδειγμα ο τρόπος πληρωμής. Ενδιαφέρει μόνο αν οι συναλλαγές πραγματοποιήθηκαν στην ίδια διαχειριστική περίοδο, ώστε να ισχύει τη αρχή της συσχέτισης των εσόδων και εξόδων στα πλαίσια μιας διαχειριστικής περιόδου. Αν συντάξουμε τον Ισολογισμό καταγράφοντας μόνο αυτήν την αύξηση των μετρητών και τη μείωση των εμπορευμάτων, θα διαπιστώσουμε ότι ο Ισολογισμός δεν είναι εξισωμένος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η οικονομική πράξη της πώλησης των εμπορευμάτων δημιούργησε μια συμπληρωματική πηγή (κέρδος 1.500 από την πώληση) προερχόμενη από την δραστηριότητα της επιχείρησης και τη διαφορά που επέτυχε μεταξύ της αξίας πώλησης και της αξίας αγοράς των εμπορευμάτων. Αυτή η πηγή πιστοποιείται στον Ισολογισμό με αύξηση της Καθαρής Περιουσίας.

Όπως εξηγήσαμε πιο πάνω, για να ισχύσει η βασική λογιστική ταυτότητα, κάθε οικονομική πράξη επιφέρει στα επιμέρους στοιχεία του Ισολογισμού διπλή, τουλάχιστον, μεταβολή. Οι αυξομειώσεις (ανά δύο) μεταξύ των στοιχείων του Ενεργητικού (**Ε**), των υποχρεώσεων ή του κυρίως Παθητικού (**Π**) και της Καθαρής Περιουσίας (**ΚΠ**) αποτελούν

Πίνακας 2.2. Παραδείγματα συνδυασμών Ε, Π και ΚΠ

A/A	Συνδυασμός	Παράδειγμα
1	+E -E	Αγορά εμπορευμάτων με μετρητά
2	+E +Π	Αγορά Η/Υ με πίστωση
3	+E +ΚΠ	Κατάθεση κεφαλαίου του επιχειρηματία
4	-Π -E	Πληρωμή χρέους με μετρητά
5	-Π +Π	Μετατροπή μακροπρόθεσμου χρέους σε βραχυπρόθεσμο
6	-Π +ΚΠ	Μετατρέψιμο ομολογιακό δάνειο σε μετοχές
7	-ΚΠ -E	Καταστροφή μη ασφαλισμένου μεταφορικού μέσου
8	-ΚΠ +Π	Καταλογισμός τόκων δανείου
9	-ΚΠ +ΚΠ	Κεφαλαιοποίηση μέρους μη διανεμηθέντων κερδών

συνδυασμούς τριών όρων ανά δύο (3^2), οπότε συνολικά προκύπτουν εννέα διαφορετικοί συνδυασμοί, οι οποίοι και παρατίθενται στον πίνακα 2.2.

2.5.1 Παραδείγματα μετασχηματισμών Ισολογισμού

1/1/20XX, 1^η οικονομική πράξη: Για την αναλυτικότερη παρουσίαση των ανωτέρω, ας υποθέσουμε ότι την 1^η Νοεμβρίου 20XX ιδρύεται η επιχείρηση ΑΛΦΑ, με καταβολή 70.000 € αρχικό κεφάλαιο εκ μέρους του επιχειρηματία Α. Ανδρέου.

Η λογιστική ταυτότητα διαμορφώνεται ως εξής:

Περιουσιακά στοιχεία	=	Ίδια Κεφάλαια	+	Υποχρεώσεις
70.000	=	70.000	+	0
+E		+ΚΠ		

Ο Ισολογισμός ενάρξεως της ΑΛΦΑ θα έχει ως εξής:

ΑΛΦΑ, ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 1/11/20XX

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	
Ταμείο	<u>70.000</u>	Κεφάλαιο	<u>70.000</u>
Σύνολο Ενεργητικού	<u><u>70.000</u></u>	Σύνολο ΚΠ και Παθητικού	<u><u>70.000</u></u>

Ο παραπάνω ισολογισμός δείχνει ότι, κατά την 1η.11.20XX, η αξίωση του ιδιοκτήτη Α. Ανδρέου στα περιουσιακά στοιχεία (Ταμείο 70.000 €) της ΑΛΦΑ, ανέρχεται στο ποσό των 70.000 € (Ίδια Κεφάλαια) ή κατ' άλλη διατύπωση, η οικονομική μονάδα, ως αυτοτελής λογιστική οντότητα, οφείλει 70.000 στον επενδυτή που τη δημιούργησε. Δεν υπάρχουν υποχρεώσεις προς τρίτους πέραν του ιδιοκτήτη Α. Ανδρέου.

Οποιαδήποτε οικονομική συναλλαγή πραγματοποιηθεί μετά τις 1.11.20XX, θα έχει επίδραση στα επί μέρους στοιχεία του ισολογισμού, το σύνολο όμως του αριστερού

μέρους της λογιστικής ταυτότητας (περιουσιακά στοιχεία ή ενεργητικό) θα ισούται πάντα, εξ ορισμού, με το σύνολο των στοιχείων του δεξιού μέρους (δηλαδή του αθροίσματος των ιδίων κεφαλαίων και των υποχρεώσεων).

13/11/20XX, 2η οικονομική πράξη: Για την επέκταση των δραστηριοτήτων της και χρηματοδότηση περιουσιακών στοιχείων (π.χ. επενδύσεις παγίων ή αγορές εμπορευμάτων, κ.λπ.), η ΑΛΦΑ λαμβάνει δάνειο από τη τράπεζα «Τ» ύψους 30.000 €.

Η λογιστική ταυτότητα διαμορφώνεται ως εξής:

Περιουσιακά στοιχεία	=	Ίδια Κεφάλαια	+	Υποχρεώσεις
100.000	=	70.000	+	30.000
+Ε				+Π
(+30.000 Ταμείο)				(+30.000 Τράπεζες)

Ο Ισολογισμός μετά τη 2^η οικονομική πράξη της ΑΛΦΑ θα έχει ως εξής:

ΑΛΦΑ, ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 13/11/20XX

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	
Ταμείο	<u>100.000</u>	Κεφάλαιο	70.000
		Δάνεια τραπεζών	<u>30.000</u>
Σύνολο Ενεργητικού	<u><u>100.000</u></u>	Σύνολο ΚΠ και Παθητικού	<u><u>100.000</u></u>

Ο παραπάνω ισολογισμός δείχνει ότι, κατά την 13^η/11/20XX, η αξίωση του ιδιοκτήτη Α. Ανδρέου (ίδια κεφάλαια) στα περιουσιακά στοιχεία (Ταμείο 100.000 €) της ΑΛΦΑ, ανέρχεται στο ποσό των 70.000 €. Οι τρίτοι, δηλαδή, η τράπεζα «Τ» απαιτεί το ποσό του 30.000 € (ξένο κεφάλαιο ή υποχρεώσεις), με το οποίο δανειοδότησε την ΑΛΦΑ.

17/11/20XX, 3^η οικονομική πράξη: Η ΑΛΦΑ αγοράζει εμπορεύματα αξίας 5.000 € με μετρητά από τον προμηθευτή της «Π».

Στην περίπτωση αυτή, ένα περιουσιακό στοιχείο της ΑΛΦΑ, τα μετρητά («ταμείο»), μειώνεται κατά 5.000 €. Ταυτοχρόνως, όμως, αυξάνεται ένα άλλο περιουσιακό στοιχείο κατά το ίδιο ποσό, τα εμπορεύματα, και επομένως το σύνολο του ενεργητικού θα παραμείνει το ίδιο και η λογιστική ταυτότητα θα εξακολουθεί να ισχύει:

Περιουσιακά στοιχεία	=	Ίδια Κεφάλαια	+	Υποχρεώσεις
100.000	=	70.000	+	30.000
+Ε –Ε				
(+5.000 Εμπορεύματα)				(–5.000 Ταμείο)

Ο Ισολογισμός, μετά από την 3η οικονομική πράξη, διαμορφώνεται ως εξής:

ΑΛΦΑ, ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 17/11/20XX

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	
Εμπορεύματα	5.000	Κεφάλαιο	70.000
Ταμείο	<u>95.000</u>	Δάνεια τραπεζών	<u>30.000</u>
Σύνολο Ενεργητικού	<u>100.000</u>	Σύνολο ΚΠ και Παθητικού	<u>100.000</u>

19/11/20XX, 4^η οικονομική πράξη: Η ΑΛΦΑ πωλεί στον πελάτη της Β. Βασιλείου εμπορεύματα κόστους 2.000 € έναντι 3.500 € και εισπράττει μετρητά 2.500€. Τα υπόλοιπα 1.000€ οφείλονται.

Στην περίπτωση αυτή, δημιουργείται **κέρδος** για την επιχείρηση ύψους 1.500 €, το οποίο αποτελεί τη διαφορά των **εσόδων** πώλησης (3.500 €) μείον του κόστους **κτήσης** (αγοράς) των πωληθέντων (2.500€). Το κέρδος αυτό θα αυξήσει τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας. Ταυτοχρόνως, τα εμπορεύματα μειώνονται κατά το ποσό των 2.000 €, ενώ το ταμείο αυξάνεται κατά 2.500 €. Η ΑΛΦΑ έχει επίσης απαιτήσεις έναντι του πελάτη της ύψους 1.000€. Το ποσό αυτό θα εμφανισθεί στο στοιχείο (λογαριασμό) του Ενεργητικού "Πελάτες". Αυτές οι επιδράσεις της συναλλαγής στη λογιστική ταυτότητα (**+Ε και +ΚΠ**) συνοψίζονται παρακάτω:

Περιουσιακά στοιχεία	=	Ίδια Κεφάλαια	+	Υποχρεώσεις
101.500	=	71.500	+	30.000
+Ε		+ΚΠ		
(-2.000 Εμπορεύματα)		(+1.500 Κέρδη)		
(+2.500 Ταμείο)				
(+1.000 Πελάτες)				

Ο Ισολογισμός, μετά από την 4η οικονομική πράξη, διαμορφώνεται ως εξής:

ΑΛΦΑ, ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 19/11/20XX

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	
Εμπορεύματα	3.000	Κεφάλαιο	70.000
Ταμείο	97.500	Κέρδη	1.500
Πελάτες	<u>1.000</u>	Δάνεια τραπεζών	<u>30.000</u>
Σύνολο Ενεργητικού	<u>101.500</u>	Σύνολο ΚΠ και Παθητικού	<u>101.500</u>

Η επεξεργασία του παραπάνω γεγονότος βασίζεται σε μια σειρά υποθέσεων. Δύο από αυτές είναι οι εξής: Πρώτον, και σύμφωνα με τις γενικώς αποδεκτές αρχές, η αρχική καταγραφή των στοιχείων του ενεργητικού, όπως είναι τα διάφορα εμπορεύματα που

έχει στις αποθήκες της μια εταιρεία, πραγματοποιείται με τις τιμές κτήσης (αγοράς). Δεύτερον, θεωρείται ότι είναι άμεσα γνωστό το κόστος αγοράς των συγκεκριμένων εμπορευμάτων και κατά την καταγραφή της συναλλαγής υπολογίζεται το κέρδος ως διαφορά μεταξύ των συνολικών εσόδων από την πώληση (3.500 €) και του συνολικού κόστους αγοράς των πωληθέντων εμπορευμάτων (2.000 €).

Στην πράξη όμως, όπως θα δούμε σε επόμενο κεφάλαιο, για πρακτικούς, φορολογικούς και θεωρητικούς λόγους, η πώληση θα καταγραφεί ως **έσοδο**. Στο τέλος μιας προσδιορισμένης χρονικής περιόδου (λογιστικής χρήσης) θα πραγματοποιηθεί η σύγκριση των **εσόδων** με το **κόστος των πωλήσεων** και τα **έξοδα** της εταιρείας για να προκύψει το αποτέλεσμα από τις πωλήσεις (μικτό κέρδος) και το τελικό οικονομικό αποτέλεσμα.

Τα έσοδα και τα έξοδα δεν περιλαμβάνονται αναλυτικά στον ισολογισμό, αλλά, όπως κατανοούμε από το παράδειγμα, επιδρούν στη διαμόρφωση της καθαρής περιουσίας του ισολογισμού μιας λογιστικής περιόδου. Όπως θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια, ο συσχετισμός όλων των εξόδων και εσόδων μιας περιόδου πραγματοποιείται σε μια άλλη χρηματοοικονομική κατάσταση, αυτή των **«Αποτελεσμάτων Χρήσεως»**.

21/11/20XX, 5^η οικονομική πράξη: Πληρωμή τόκων δανείου 1.000 € με μετρητά.

Η λήψη του δανείου αποτελεί μια *υποχρέωση* για την εταιρεία έναντι του πιστωτικού ιδρύματος από το οποίο έλαβε το δάνειο. Η καταβολή όμως των τόκων, είναι ένα **έξοδο**, διότι μειώνει στην ουσία την καθαρή θέση της οντότητας. Βεβαίως, όπως αναφέραμε στην ανάλυση της δεύτερης συναλλαγής πιο πάνω, το έξοδο αυτό δεν αναγράφεται στον ισολογισμό αλλά θα συσχετισθεί στο τέλος της περιόδου με τα έσοδα της οικονομικής μονάδας για την εξεύρεση του τελικού οικονομικού αποτελέσματος, το οποίο και θα παρουσιασθεί τελικά στον Ισολογισμό.

Εδώ, προς χάριν του παραδείγματος, θα μειώσουμε το κέρδος της εταιρείας κατά το ποσό αυτού του εξόδου. Θα μειωθεί επίσης το Ενεργητικό λόγω της μείωσης του ταμείου (πληρωμή τόκων). Η λογιστική ταυτότητα θα έχει ως εξής (**-Ε και -ΚΠ**):

Περιουσιακά στοιχεία	=	Ίδια Κεφάλαια	+	Υποχρεώσεις
100.500	=	70.500	+	30.000
-Ε		-ΚΠ		
(-1.000 Ταμείο)		(-1.000 Καθαρή Περιουσία [Έξοδα])		

Ο Ισολογισμός, μετά από την 5η οικονομική πράξη, διαμορφώνεται ως εξής:

ΑΛΦΑ, ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 21/11/20XX

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
Εμπορεύματα	Κεφάλαιο
3.000	70.000
Ταμείο	Κέρδη
96.500	500
Πελάτες	Δάνεια τραπεζών
1.000	30.000
Σύνολο Ενεργητικού	Σύνολο ΚΠ και Παθητικού
<u>100.500</u>	<u>100.500</u>

24/11/20XX, 6^η οικονομική πράξη: Ο πελάτης Β. Βασιλείου αποδέχεται συναλλαγματική ύψους 800 € έναντι οφειλής του.

Στην περίπτωση αυτή υπάρχει μετατροπή της προφορικής δέσμευσης του Β. Βασιλείου σε γραπτή. Με τη συναλλαγή αυτή παύει να υφίσταται η απαίτηση της εταιρείας έναντι του πελάτη της Α. Αντωνίου κατά το ποσό των 800 €.

Επομένως, στον ισολογισμό, το ποσό με το οποίο εμφανίζεται το στοιχείο «Πελάτες» και το οποίο παρακολουθεί το σύνολο των απαιτήσεων της εταιρείας έναντι όλων των πελατών της (πωλήσεις επί πιστώσει), πρέπει να μειωθεί κατά 800 €.

Την ίδια όμως στιγμή αυξάνεται ισόποσα η αξία των γραμματίων που έχει στο χαρτοφυλάκιο της η εταιρεία ή για να ακριβολογήσουμε, περιέρχονται στην κατοχή της για πρώτη φορά γραμμάτια. Επομένως, η ανωτέρω συναλλαγή είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση ενός περιουσιακού στοιχείου (πελάτες) και την ισόποση αύξηση κάποιου άλλου (γραμμάτια εισπρακτέα), οπότε το σύνολο του αριστερού μέρους της λογιστικής ταυτότητας παρέμεινε ως είχε.

Περιουσιακά στοιχεία	=	Ίδια Κεφάλαια	+	Υποχρεώσεις
100.500	=	70.500	+	30.000
-Ε +Ε				
(-800 Πελάτες)				
(+800 Γραμμάτια εισπρακτέα)				

Ο Ισολογισμός, μετά από την 6η οικονομική πράξη, διαμορφώνεται ως εξής:

ΑΛΦΑ, ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 24/11/20XX

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
Εμπορεύματα	Κεφάλαιο
3.000	70.000
Ταμείο	Κέρδη
96.500	500
Πελάτες	Δάνεια τραπεζών
200	<u>30.000</u>
Γραμμάτια εισπρακτέα	
800	
Σύνολο Ενεργητικού	Σύνολο ΚΠ και Παθητικού
<u>100.500</u>	<u>100.500</u>

Σημειώνεται ότι, μερικές από τις ανωτέρω συναλλαγές υπόκεινται στο Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), ο οποίος αποτελεί βεβαίως αντικείμενο λογιστικής καταγραφής. Η λογιστική αντιμετώπιση του Φ.Π.Α., τον οποίο αγνοούμε σε αυτά τα αρχικά παραδείγματα, θα μας απασχολήσει σε μεταγενέστερα κεφάλαια.

2.6 Η έννοια του λογαριασμού

Είναι προφανές, ότι δεν είναι δυνατή η παρακολούθηση των μεταβολών των στοιχείων της λογιστικής ταυτότητας με τη σύνταξη διαδοχικών ισολογισμών μετά από κάθε οι-

κονομική συναλλαγή μιας οικονομικής μονάδας. Για το λόγο αυτό, οι μεταβολές των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων, αλλά και των εξόδων και εσόδων μιας επιχείρησης, παρακολουθούνται με τη χρησιμοποίηση ενός ιδιότυπου οργάνου της λογιστικής, μορφής πίνακα, το οποίο καλείται **Λογαριασμός**.

Οι λογαριασμοί χωρίζονται σε δύο μέρη. Το αριστερό μέρος κάθε λογαριασμού ονομάζεται **χρέωση** και το δεξιό **πίστωση**. Η διαφορά μεταξύ της συνολικής χρέωσης και της συνολικής πίστωσης δίδει το **υπόλοιπο** (*χρεωστικό* αν το άθροισμα των ποσών της χρέωσης είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της πίστωσης ή *πιστωτικό* στην αντίθετη περίπτωση).

Οι πίνακες των λογαριασμών (βιβλία, καρτέλες ή ψηφιακά αρχεία) έχουν στήλες, στις οποίες καταγράφεται η ημερομηνία της οικονομικής πράξης ή συναλλαγής, το παραστατικό το οποίο εκδόθηκε και με βάση το οποίο έγινε η καταγραφή της συναλλαγής, η αιτιολογία της συναλλαγής, η χρέωση, η πίστωση και μία στήλη στην οποία αναγράφεται το τρέχον χρεωστικό ή πιστωτικό υπόλοιπό τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως συμβαίνει στα αποθέματα, εκτός από την αξία της μεταβολής του στοιχείου σε χρηματικές τιμές, αναγράφεται σε ιδιαίτερη στήλη και η *ποσότητα* (σε μονάδες μέτρησης του είδους) της μεταβολής. Ένας λογαριασμός καλείται **εξισωμένος** (ισοσκελισμένος ή «κλεισμένος»), όταν η συνολική χρέωση ισούται με τη συνολική πίστωσή του και επομένως το υπόλοιπό του είναι μηδέν.

Παράδειγμα ενός λογαριασμού παρουσιάζεται παρακάτω (πίνακας 2.3). Η πρώτη εγγραφή δείχνει ότι στις 1/3 η οικονομική μονάδα ΑΛΦΑ πώλησε στον Α. Αντωνίου με πίστωση εμπορεύματα αξίας 10.000 με ΦΠΑ 24%, και εξέδωσε το Τιμολόγιο Δελτίο Αποστολής Ν.39. Το σύνολο της οφειλής του Α. Αντωνίου προς την ΑΛΦΑ ανέρχεται σε 12.400€. Παρόμοια συναλλαγή κατεγράφη και στις 2/3. Η ΑΛΦΑ πώλησε στον Α. Αντωνίου με πίστωση εμπορεύματα αξίας 20.000 με ΦΠΑ 24%, και εξέδωσε το Τιμολόγιο Δελτίο Αποστολής Ν.47. Το χρεωστικό υπόλοιπο του Αντωνίου (σύνολο οφειλής από τις δύο συναλλαγές) ανέρχεται σε 37.200. Στις 3/3 ο Αντωνίου κατέβαλε στην ΑΛΦΑ 30.000€ έναντι της οφειλής του (απόδειξη είσπραξης Ν.71), και επομένως τώρα το (χρεωστικό) υπόλοιπό του, το οποίο μας πληροφορεί για την τρέχουσα οφειλή του, ανέρχεται σε 7.200 €.

Πίνακας 2.3. Υπόδειγμα λογαριασμού πελάτη

Α. ΑΝΤΩΝΙΟΥ					
Ημερ.	Παραστ.	Αιτιολογία	Χρέωση	Πίστωση	Υπόλοιπο
1/3	ΤΔΑ 39	Πώληση	12.400	–	12.400
2/3	ΤΔΑ 47	Πώληση	24.800	–	37.200
3/3	Απόδ. 71	Είσπραξη	–	30.000	7.200

Ο λογαριασμός του πελάτη Α. Αντωνίου σε σχηματική μορφή τύπου «Τ», όπου το αριστερό μέρος του πίνακα αντιπροσωπεύει τη χρέωση και το δεξιό την πίστωση, έχει ως εξής:

Ε.			Α. ΑΝΤΩΝΙΟΥ				Π.	
1/3	ΤΔΑ 39	Πώληση	12.400	3/3	Απ. 71	Είσπραξη	30.000	
2/3	ΤΔΑ 47	Πώληση	24.800					
	ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΕΩΣΗΣ		37.200		ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΣΗΣ		30.000	
Υπόλοιπο			7.200					

Το υπόλοιπο του πελάτη είναι χρωστικό 7.200, διότι αποτελεί τη θετική διαφορά του συνόλου των χρεώσεων (37.200) και του συνόλου των πιστώσεων (30.000).

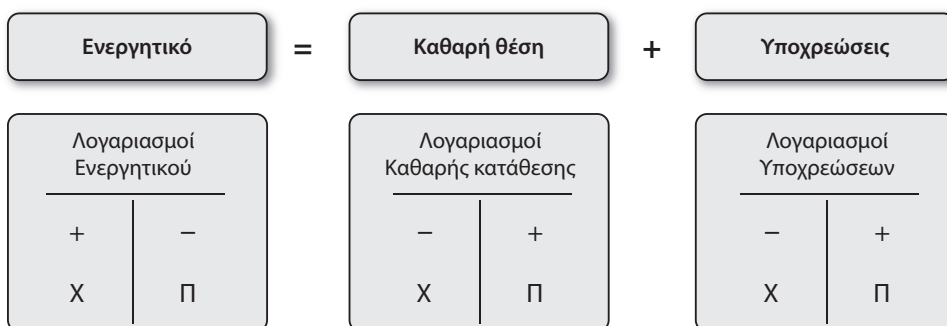
2.7 Κανόνες χρέωσης και πίστωσης

Για να ισχύει η βασική λογιστική ταυτότητα, η καταγραφή κάθε οικονομικής συναλλαγής και γεγονός που αφορά την επιχείρηση, απαιτεί τη χρησιμοποίηση **τουλάχιστον δύο** λογαριασμών, ο ένας από τους οποίους χρεώνεται και ο άλλος πιστώνεται με το ίδιο ποσό (**διπλογραφική ή διγραφική μέθοδος – double entry accounting system**).

Υπάρχουν περιπτώσεις, όπου η καταγραφή μιας συναλλαγής απαιτεί τη χρεωπίστωση περισσότερων των δύο λογαριασμών. Σε αυτήν την περίπτωση, το άθροισμα της χρέωσης κάποιων λογαριασμών πρέπει αναγκαστικά να ισούται με το άθροισμα της πίστωσης των υπολοίπων, ώστε να επαληθεύεται η λογιστική ταυτότητα.

Οι λογαριασμοί **ενεργητικού χρεώνονται** με την *αρχική αξία* των περιουσιακών στοιχείων και των απαιτήσεων της επιχειρήσεως και με κάθε *αύξηση* αυτής της αξίας. **Πιστώνονται** με οποιαδήποτε *μείωση* της αξίας.

Το αντίθετο συμβαίνει για τους λογαριασμούς **παθητικού και καθαρής περιουσίας**, οι οποίοι **πιστώνονται** με την *αρχική αξία* και με κάθε *αύξηση* των υποχρεώσεων της επιχειρήσεως ενώ **χρεώνονται** με κάθε *μείωση*.

Σχήμα 2.4. Κανόνες χρεωπίστωσης στοιχείων της λογιστικής ταυτότητας

Οι λογαριασμοί **εξόδων**, όταν αυξάνονται, **χρεώνονται** ενώ οι λογαριασμοί **εσόδων**, **πιστώνονται**. Στην ουσία τα έσοδα και έξοδα αποτελούν υποδιαίρεση της καθαρής